

20.54x32.99	31	16	עמוד	גלובס - מגזין הערב	22/09/2010	24282730-8
28440 - טבת תשס"א						

"מי שלא חווה גזענות, לא יכול להבין"

למרות הסטיגמות
סיפורם של ארבעה משפטים צעירים ומבטיחים מהעדה האתיופית / אלה לויז'ניב / עמ' 16

בשנת 2010, שלושה עשורים לאחר תחילת עלייתם לארץ, ניתן למצוא בזירה המשפטית רק 70 עורכי־דין יוצאי העדה האתיופית. האם המצב ישתנה בקרוב? "גלובס" מביא ארבעה סיפורים של משפטנים צעירים ומבטיחים שנמצאים בדרך להצלחה / אלה לויז'ניב

טל צ'קול עלה לארץ ב־1991, בגיל 12, לאחר שנתיים של נדודים בין סודן לאתיופיה. משפחתו שוכנה במרכז קליטה בעכו, ולאחר כשנה התיישבה באופקים. הוריו היו אנאלפביתים, אך שמו את חינוך הילדים בראש מעייניהם. את לימודיו בארץ החל בכיתה ח', עם פער משמעותי משאר התלמידים והתמודדות לא קלה עם קשיי קליטה ושפה. אבל בגיל 19 הוא סיים תיכון עם בגרות מלאה והתגייס לשירות קרבי בצה"ל. בתום השירות הוא התכוון להירשם ללימודי הנדסת חשמל, אלא שמחלה קשה שתקפה את אביו באותה תקופה אילצה אותו לרחות את התוכניות כדי לסייע בפרנסת המשפחה. אז גם קרה המקרה ששינה את מסלול חייו. "עברתי בסופר באופקים כקצב", הוא מספר. "יום אחד הגיעה למחלקת הבשר אישה מבוגרת, לקוחה קבועה, וכשניגשתי לשרת אותה היא התעלמה ממני לחלוטין והמתינה עד שעובד אחר יציע לה שירות. בסוף אותו יום הבוס החליט להעביר אותי לאריות שקיות בקופות. ביום שלמחרת סיפר לי מנהל מחלקת הבשר, שאותה גברת הלכה לבוס ואמרה לו: 'אני לא רוצה שהבחור הזה ייגע בבשר שלי'". צ'קול לא יתור. הוא ניגש לבוס והתעקש להישאר במחלקת הבשר. "אמרתי לו: 'אני רוצה לדעת מה רע בי', אבל השיב: 'עזוב שטויות'. כשהתעקשתי הוא התעלם", נזכר צ'קול. באותו רגע ארז את חפציו והלך. מבחינתו זה היה רגע מכונן. "לא אגיד שלא בכיתי, כעסתי או שלא חשבתי לערב את תקשורת, אבל מהר מאוד אמרתי לעצמי: 'עזוב, נסה להתמודד עם החיים האמתיים. לעשות רעש לא יעזור'. אז נולד בי הרצון ללמוד מקצוע שיאפשר לי למנוע מאחרים חוויה כזו, או לסייע להם להתמודד עם פגיעה בזכויותיהם. שינתי כיוון - החלטתי ללכת ללמוד משפטים", הוא אומר.

"אל תצפי לסיפורים סוחטי־דמעות"

שבוע לאחר שהתפרסמו, בפעם המי יודע כמה, דוחות חדשים על הכישלון החריף בקידום תלמידים בני העדה האתיופית במערכת החינוך (הפעם מטעם מרכז המחקר והמידע של הכנסת), כינס "גלובס" רביעיית משפטנים יוצאי אתיופיה, שהצליחו להגשים

את חלומם ללמוד משפטים ולהשתלב במשרות נחשקות, כנגד כל הסיכויים והסטיגמות: אבי תאג'יה, עו"ד ברשם החברות במשרד המשפטים; טל צ'קול, עו"ד בעל משרד עצמאי; אורית יצחקיאסו, מתמחה בפרקליטות תל־אביב; וזאב קסו, עו"ד וראש תוכנית יוצאי אתיופיה בקריה האקדמית אונו. כבר בתחילת השיחה הם מבהירים שהם כאן כדי להציג את ההצלחות. כישלון לא נמצא בלקסיקון שלהם. "אל תצפי לסיפורים סוחטי־

קסו: "במהלך עבודתי ככתב ערוץ 1, מרואיין שהבין שאני נשלחתי לראיינו, התקשר, מולי, למערכת ושאל: 'זה מה ששלחתם לי, אתם לא מתביישים?'. הצלחת נשארה"

תגאייה: "בטירונות הגיע מד"א להתרים דם. לאחר מכן, קלטתי שיחה שהולכים לזרוק את הדם שלי. מי שלא חווה זאת, לא יכול להבין את הצריבה הרגשית"

דמעות", הם אומרים כמעט במקלה. זה לא שהם לא חוו רגעים קשים בדרך, אבל אותם מעניינים יותר ההישגים שמחכים בסופה. "אמנם זה לא סקסי וזה לא מוכר עיתונים כשמספרים על הצלחה, כי בדרך־כלל אנשים אוהבים לשמוע כמה קשה ליוצאי אתיופיה בארץ, אבל המטרה של שוויון לבני העדה האתיופית ושוויון בחברה בכלל, תושג אם נספר רווקא על ההצלחות", אומר תאג'יה. קצת נמאס לו, לתאג'יה, מזה שמציגים

רק את הצדדים השליליים של קליטת יוצאי אתיופיה בארץ. "כל הזמן מפרסמים בתקשורת שיוצאי אתיופיה במצב סוציו־אקונומי נמוך, נגררים לפשע, החינוך לא בסדר וכדומה. מן הסתם, אדם ששומע את זה והוטמעה בו תרמית שלילית זו, לא יתלהב להעסיק בחור יוצאי אתיופיה. כשמגיע לאדם כזה בחור אתיופי לראיון עבודה הוא סוגר בפניו את הדלת. לדעתי, כמה שנספר יותר סיפורי הצלחה של בני העדה, נעשה יותר צעדים בדרך לשינוי מצב הקהילה והחשיבה בחברה בכללותה". תגאייה וחבריו מבינים שגם לקראת סוף 2010, שלושה עשורים מאז החלה עליית יהודי אתיופיה לישראל, הם עדיין צריכים להילחם על השינוי בחשיבה, רק בשביל שיקבלו אותם כשווים בין שווים. אבל הם לא מעוניינים להשיג זאת על־ידי התבכיינות, אלא על־ידי שאיפה לטוב ועשיית כל שביכולתם כדי להגיע לשם. בנימה זו מבקשת יאסר־צוק להבהיר: "אף אחד לא משקר לעצמו, עדיין אין שוויון. אנחנו עוד לא שם. אבל אנחנו מקווים להגיע לשוויון ואנחנו פה בשביל להראות שאנחנו בדרך". וצ'קול מוסיף: "דוכנו מכירים את המצוקות ואת הקשיים של העדה, בתוך העדה ובציבור בכלל. אנחנו רוצים שאנשים יכירו את הפנים האחרות שלה, את ההצלחות".

"בסופו של דבר, הדרך שלי היא לתרום למדינה"

לכל אחד מהארבעה סיפור חיים שונה. יצחקיאסו (26) נולדה בארץ, בת זקונים, שמינית במספר, להורים אנאלפביתים, אך משושלת רבנים באתיופיה. אימה עברה במפעל ואביה, שהגיע לארץ בגיל מבוגר, לא הצליח להשתלב בשוק העבודה. היא גרלה בקריית מלאכי והפגינה הישגים מרשימים בלימודים, שפתחו בפניה את הדלת לכיתת מצטיינים. לאורך שנים הייתה האתיופית היחידה בכיתה. כבת זקונים לא נדרשה לסייע בפרנסת המשפחה, אחיה עשו זאת. מי שפוגש אותה נסחף אחר הכריזמטיות שלה, ומוזה מיד גם את החוצפה הישראלית. "ההורים שלי אמנם לא ידעו קרוא וכתוב, אבל בהחלט היו אנשי שיחה ובעלי ידע", היא מדגישה. "אם הייתי שואלת אותם שאלה שקשורה לתנ"ך או לפרשת השבוע, הם היו מרביצים בי תורה שלמה. החינוך שלנו היה בראש סדר העדיפויות שלהם, וכך אחיי ואני הגענו לאקדמיה (אחיי למדו ניהול מדיניות ציבורית, פסיכולוגיה וחינוך)".

תאג'יה נולד באתיופיה ועלה לארץ ב־1984 עם משפחתו, כשהיה בן 6. הוא הבכור מבין

27.47x28.75	32	16	עמוד	גלובס - מגזין הערב	22/09/2010	24282735-3
TEBEK עמותת טבקה - 28440						

עו"ד טל צ'קול

- **תפקיד:** עצמאי, בעל משרד עו"ד.
- **לשעבר:** עו"ד ב"טבקה"
- **גיל:** 30
- **מגורים:** נולד באתיופיה, גדל בעכו ובאופקים ומתגורר כיום ברמת גן
- **סטטוס:** נשוי לשני ואב לאדם ולהוני

עו"ד זאב קסו

- **תפקיד:** ראש תכנית יוצאי אתיופיה, הקריה האקדמית אונו
- **גיל:** 38
- **מגורים:** נולד באתיופיה, גדל בצפת ומתגורר כיום בנתניה
- **סטטוס:** נשוי להדס ואב לחן ולשירלי

אורית יצחקיאסו

- **תפקיד:** מתמחה בפרקליטות אזרחית מחוז תל-אביב
- **גיל:** 26
- **מגורים:** נולדה בחיפה, גדלה בקריית מלאכי וכיום מתגוררת בתל-אביב
- **סטטוס:** רווקה. הקטנה מבין 8 אחים

עו"ד אבי תגאייה

- **תפקיד:** מנהל מח' הבחינה ברשם החברות, משרד המשפטים
- **גיל:** 32
- **מגורים:** נולד באתיופיה, גדל בעפולה ובנתניה וכיום מתגורר בירושלים
- **סטטוס:** נשוי לקנובש ואב לרועי

26.23x34.77	33	עמוד 16	מגזין הערב	22/09/2010	24282741-0
TEBEK עמותת טבקה - 28440					

שדחו אותי בלי להסביר, אבל אני לא נותן לזה להיות מכשול מבחינתי. אני יודע שיש אפליה, אבל אני פועל כאילו היא לא קיימת".
 קסו: "אני אפטר להתכחש לזה שעדיין יש גזענות. גם בעולם המשפט. חלק מהמטרה שלנו בקריה זה לאתר מקומות עבודה פוטנציאליים לבוגרים שלנו. במסגרת זו אני

יצחק יאסו: "אנחנו יודעים שבסקטור הפרטי עדיין לא חיים במציאות שמאפשרת לראות בחור בן העדה האתיופית יושב במשרד יחד איתם, ולא עוסק בניקיון"

שולח פניות להרבה משרדי עו"ד, ויש כאלה שעונים בצורה מגעילה, בורה. הם לא יודעים שאני יוצא אתיופיה, הם אומרים לי בטלפון: 'מה אתה עוד פעם שולח לי את אלה?'. לא פעם אמרתי להם: 'סליחה, גם אני מאלה'. זה לא פשוט. גם כך השוק תחרותי, אדם לאדם זאב, ואנחנו בנקודה נחותה עוד יותר. אני תמיד אומר לסטודנטים במסלול שלנו: 'אם כעו"ד צעיר הגעת לשלב שסיימו לדרוס אותך, הצלחת'. אין לנו קשרים, אבא עו"ד או בכיר בצה"ל, יש לנו רק את עצמנו ואנשים שעוזרים לנו להגיע לנקודת השוויון, כמו הקריה ומשרדים שפתחו בפנינו דלתות. עם הכלים הללו, אנחנו צריכים להגיע לנקודה שיפסיקו לדרוס אותנו".

"המגזר הציבורי מתקדם יותר מהסקטור הפרטי"

תגאייה חושב שיש הבדלים בין המגזר הציבורי לסקטור הפרטי. "אני עובד ברשות התאגידים, ואני חייב לומר שזה מקום שעושה הכול כדי לתת את התחושה שאין הבדל אם אתה ממוצא אתיופי. לדעתי, המגזר הציבורי מתקדם יותר מהסקטור הפרטי במונח של קליטת יוצאי אתיופיה. ולראיה, אני בתפקיד ניהולי, אני אחראי על 10 עובדות, ובנוסף יש שלושה עו"ד בני העדה שעובדים ברשם החברות. זה אומר הרבה, וזה לא ברור מאליו".
 יצחק יאסו: "אנחנו לא עוצמים עיניים. אנחנו יודעים שבסקטור הפרטי עדיין לא חיים במציאות שמאפשרת לראות בחור בן העדה יושב במשרד יחד איתם, ולא עובד בניקיון. אנו מכינים את החברה להשתלבות מלאה שלנו בה. אנחנו האינדקציה לכך שיש לחברה אתיופית פוטנציאל להצלחה. אבל היא תימדד בעוד שלוש שנים, כשנעבור באחד מהמשרדים הגדולים או נשמש באישהו תפקיד ניהולי בכיר. הכתבה הבאה עלינו תהיה סיפורי הצלחה, כרגע אנחנו רק בדרך לשם".

אתיופי להתקבל ללימודי משפטים. הבחינות והפסיכומטרי שנדרשו לא התאימו ליוצאי העדה. אחר כך היו מכשולים נוספים. כשאני רציתי להירשם ללימודי משפטים באוני' בראילון, אמרו לי: 'זכה, הרשימה ארוכה, והציעו לי להירשם לפקולטה כללית. לא הייתי מעוניין, כך הגעתי לקריה האקדמית אונו. פקולטת למשפטים לא היו פתוחות לסטודנטים ממוצא אתיופי מסיבות רבות, וכשהן כבר נפתחו התקבל אחד בכל מחזור".
 ב-1998 הפך יצחק דסה ליוצא אתיופיה הראשון שהתקבל כחבר בלשכת עו"ד בישראל. שמונה שנים מאוחר יותר רק 28 עו"ד ממוצא אתיופי בארץ ובי-2008 רק 43. קסו נטל חלק משמעותי בשינוי נתון חסר זה. כשהתקבל ללימודים בקריה, החליט שזה לא מספיק לו לשנות את עתידו, הוא מעוניין לשנות גם את עתידם של אחרים בקהילה. עם אג'נדה זו פנה לנשיא הקריה והציע לו לפתוח תוכנית לקידום סטודנטים יוצאי אתיופיה להשכלה גבוהה ולפיתוח מנהיגות קהילתית. הצעתו התקבלה ולפני כשמונה שנים נפתחה תוכנית, במסגרתה מתקבלים מדי שנה לקריה 50 סטודנטים יוצאי אתיופיה, במימון כמעט מלא, מחציתם ללימודי משפטים ומחציתם ללימודי מנהל עסקים. "המחזור הראשון סיים לפני 4 שנים, ורואים היום את בוגריו מצליחים בשוק העבודה", אומר קסו שמוסיף בגאווה, "כמחצית מעו"ד יוצאי אתיופיה כיום הם בוגרי הקריה". בין בוגרי הקריה נמנים גם אליאס אינבראם, דובר משרד החוץ בדרום

צ'קול: "לא אגיד שלא בכיתי, כעסתי או שלא חשבתי לערב את תקשורת, אבל אמרתי לעצמי: 'עזוב, תתמודד עם החיים האמתיים. לעשות רעש לא יעזור"

אפריקה; פנינה תמנו, כתבת משפטית בערוץ 1; ציון שנקו, המג"ד האתיופי הראשון; ומוטי קונדה, מנהל מותג בתנובה.
 • איך אתם מתקבלים על-ידי המעסיקים? צ'קול: "אם בוחנים זאת בעיניים או בייקטיביות, ברור שהמצב קשה. קשה למצוא עבודה. בוחנים אותנו בזכוכית מגדלת. עדיין קיימת התופעה שלא מזמינים אותך לראיון כשרואים בקורות-החיים שם שמוזהה אותך כיוצא אתיופיה; או, כשהשם לא מסגיר את מוצאך, מזמינים לראיון ואז רוחים אותך בלי להסביר למה. זה לא עבר. אבל החוכמה היא להתגבר. הרי מאיפה אני התחלתי? מאותה אישה שחשבה שאני לא שווה כלום. גם בתקופת ההתמחות נתקלתי בהרבה מקומות

מי שלא חווה את זה, לא באמת יכול להבין מהי התחושה שלוקחים לך דם ואחר כך זורקים אותו, זאת ממש צריבה רגשית". למרות זאת תאגידי המשיך לקצונה. "אמנם יש כמה אנשים שקיבלו החלטה מטופשת לזרוק את הדם שלי, אבל בסופו של דבר הרגשתי שהדרך שלי היא לתרום למדינה שלי", הוא מסביר. לאחר שסיים את לימודי המשפטים בקריה האקדמית אונו, התמחה במשרד עו"ד גרוסקלינגהנדרלר-חורק-הלוי-גרינברג ושות', מהגדולים והמובילים במשק, ובהמשך השתלב במשרת עו"ד ברשם התאגידים. היום הוא לומד לתואר שני במשפטים באוני' תל-אביב, בשיתוף עם אוני' גורת'ווסטרן בשיקגו, מסלול אותו סיים באחרונה גם חברו צ'קול.

קסו, הבכור מבין 12 אחים, נולד באתיופיה ועלה לארץ ב-1984, כשהיה בן 11. הוא עשה את הדרך מסודן לארץ עם משפחתו עד לצפת, אותה הוא זוכר כעיר שלא ידעה לקלוט עלייה. הוריו עלו לארץ בגיל מבוגר, לא הצליחו להשתלב בשוק העבודה והתקיימו מביטוח לאומי. כשסיים את לימודיו החליט שהוא רוצה להיות כתב צבאי. אחרי מיונים לא פשוטים התקבל לעיתון "במחנה", סיים את שירותו הצבאי ככתב מצטיין והתקבל מיד לעבודה ככתב רווחה בערוץ 1. ארבע שנים מאוחר יותר החליט ללמוד משפטים. "במהלך עבודתי ככתב קרה דבר שעד היום השאיר אצלי צלקת", הוא אומר. קסו נשלח עם צוות ערוץ 1 לראיון אדם מסוים. "ישבתי וחיכיתי שיקראו לי ופתאום בן-הארם שעומד לידי מתקשר למערכת שלי ואומר להם: 'מה קורה, אני מחכה 20 דקות לכתב ערוץ 1'. אז אני אומר לו: 'אני הכתב אדוני', ומולי הוא מתקשר למערכת שוב ושואל: 'זה הכתב ששלחתם לי, אתם לא מתביישים?'. הצלקת נשארה".
 אך קסו וחבריו, לא מייחסים חשיבות יתרה לסיפוריהם. "רוב האנשים טובים. יש מיעוט שמתנהג באופן לא ראוי, ולא צריך לתת להם יותר מדי חשיבות", הם אומרים.

"בוחנים אותנו בזכוכית מגדלת"

למרות סיפורי החיים השונים, הארבעה כבר שייכים לסטטיסטיקה חיובית, אך קצת מטרידה: ב-2010 יש בישראל רק 70 עו"ד בני העדה האתיופית.
 • איך אתם מסבירים שאחרי שלושה עשורים יש בלבד מעט עו"ד יוצאי אתיופיה? קסו: "התשובה פשוטה. בעבר היה קשה מאוד לסטודנט ממוצא

חמישה אחים, להורים אנשי אקדמיה וחינוך. אביו, רחמים, מורה בעל תואר שני. אמו, מלכה, עוזרת גננת. המשפחה התגוררה זמן מה במרכז קליטה בעפולה, ובהמשך עברה לנתניה, שם בילה את ילדותו.
 בצבא שירת תאגידיה בצנחנים ובהמשך כקצין קשר בגבעתי ובפיקוד דרום. דווקא כשהיה בטירונות צנחנים, כור ההיתוך הישראלי, חש את הגזענות במלוא כיעורה. "הגיעה אלינו ניירת מד"א להתרים דם. אני תרמתי יחד עם חבריי. הייתי האתיופי היחיד. מיר אחר מכן, קלטתי דין ודברים בין אלה שלקחו ממני בן. בטירונות קרבית מחנכים אותך לא לבכות, אבל כשמעתי שזורקים את הדם שלי עמדו לי דמעות בעיניים. הייתי בראון.

שומדים מימין: יצחק יאסו, תגאייה יסו, יושב. צ'קול

"הגיע הזמן למנות שופט ממוצא אתיופי"

להשתלב במקומות עבודה מובילים כמקצוע מצומצמות מאוד. הנכונות של משרדים גדלה, ומצד שני יש הרבה יותר סטודנטים למשפטים ממוצא אתיופי מבעבר".
 • איך אפשר לשנות את המצב? "הגיע הזמן להתחיל לחשוב על מינוי שופט ממוצא אתיופי. אני לא חושב שיש פתיחות מספיקה בחברה כדי שזה יקרה, אבל אני חושב שזה מסוג הרברים שיעזרו כדי להשיג אותה. עו"ד שיופיעו בפני שופט ממוצא אתיופי או בעלי דין שיגיעו לאולמו בעל כורחם, יושפעו ממנו לטובה. לדעתי, זה ישפיע גם על ההתייחסות בכלל לבני העדה בחברה, כשיראו את יוצאי אתיופיה לא רק ככאלה שיש איתם בעיה או צרה או שהם שומרים בסופר-פארם".

אהרוני גייר, כספי, כהן וילצ'יק-קמחי ואמיר גולדמן. משרדים אלה פתחו לא רק את הארנק, אלא גם את דלתם כמקום התמחות פוטנציאלי ליוצאי העדה.
 עם השנים החלו גופים שונים לחלק מלגות לסטודנטים ממוצא אתיופי, שפעמים רבות דרכם להשכלה גבוהה נחסמה עקב מצבם הכלכלי. הקריה האקדמית אונו, למשל, השקיעה בשנים האחרונות עשרות מיליוני שקלים במלגות ליוצאי העדה האתיופית, בממוצע כ-2 מיליון שקל בשנה.
 • רוזובסקי, אתה מרגיש שבשנים האחרונות יש שינוי תפישה בהזדמנויות שניתנות ליוצאי אתיופיה בעולם המשפט? "אני חושב שאנחנו עדיין בצעדים הראשונים. האופציות של סטודנט למשפטים ממוצא אתיופי

עו"ד ממוצא אתיופי, שנשארה לאחר ההתמחות. הדלת של רוזובסקי נפתחה בתקופה בה מרבית הדלתות היו סגורות, ולאט-לאט הצטרפו אליו "פותחי דלתות" נוספים. בשנת 2000 הקים עו"ד איציק דסה את עמותת "טבקה", שמסייעת להשתלבות מוצלחת של עולי אתיופיה בחברה הישראלית, בין השאר באמצעות סיוע משפטי לבני העדה. באחרונה הצטרפו משרדי עו"ד מובילים לפרויקט שיוזם משרד עו"ד מיתר-ליקוורניק, "השומר אחי אנוכי", במסגרתו תורם כל משרד סכום כסף משמעותי לטובת גיוס עו"ד ממוצא אתיופי לעמותת טבקה. בין המשרדים התורמים צרלמאיר-פילוסוף-רוזובסקי, שפיגלמן-קורן-ברק-זמיר, יגאל ארנון, מ. פירון ושות', אגמון ושות', תדמור ושות', גרוסקלינגהנדרלר, ויסמן

בשנת 1996 קרא עו"ד אייל רוזובסקי כתבה על שני הסטודנטים הראשונים למשפטים ממוצא אתיופי שהתקבלו ללימודים באוני' חיפה, איציק דסה וגילי יסו. רוזובסקי, אב לשני ילדים מאומצים ממוצא אתיופי, לא המתין רגע לפני שנהיה מעורב. כבר באותו יום הוא הזמין את שני הסטודנטים לראיון להתמחות במשרדו, אז משרד עו"ד חיים צדוק. "כשהזמנתי אותם לראיון הם לא ידעו מאיפה נחתתי עליהם. שניהם בסוף עשו אצלי סטאו' והפכו לעו"ד הראשונים בארץ, דסה הראשון ויסו השני", מספר רוזובסקי.
 מאז, בכל שנה, גם במשרד צדוק וגם לאחר שעבר למשרד עו"ד צלרמאיר-פילוסוף, הקפיד רוזובסקי להעסיק לפחות מתמחה אחד ממוצא אתיופי. בחמש השנים האחרונות עובדת במשרדו